

Отже, національне хорове мистецтво займає важливе місце в працях В.Витвицького. Він постійно підкреслював його давнє коріння та іманентність українському етносу. Статті й розвідки музиколога дають можливість прослідкувати еволюцію хорової культури, визначити її регіональну специфіку, найвагоміші творчі та виконавські досягнення. Поруч із тим В.Витвицький розкриває соціально-політичний аспект цієї сфери мистецтва, що здатна єднати націю попри всі кордони та бути “промотором” нашої держави у світі.

1. Витвицький В. Композитори і – композиторки / В. Витвицький // Музикознавчі праці : публіцистика / упоряд., коментарі, переклади і переднє слово Л. Лехник; В. Витвицький. – Львів, 2003. – С. 221–223.
2. Витвицький В. Микола Лисенко і його вплив на музичне життя Галичини / В.Витвицький // Там само. – С. 39–41.
3. Витвицький В. Музика : історичний огляд / В.Витвицький // Там само. – С. 92–101.
4. Витвицький В. Музичне життя Галичини / В.Витвицький // Там само. – С. 35–39.
5. Витвицький В. Музичне життя Закарпатської України / В.Витвицький // Там само. – С. 54–59.
6. Витвицький В. На загроженому відтинку / В.Витвицький // Там само. – С. 270–272.
7. Витвицький В. Порфир Демуцький – лікар і музика / В. Витвицький // За океаном : зб. статей / ред.-упоряд. Ю. Ясіновський; В. Витвицький. – Львів, 1996. – С. 45–47.
8. Витвицький В. Станіслав Людкевич зблизька / В. Витвицький // Музикознавчі праці : публіцистика... – С. 206–214.
9. Витвицький В. Століття уродин двох українських музик / В. Витвицький // Там само. – С. 27–31.
10. Витвицький В. Українська хорова культура / В. Витвицький // Там само. – С. 120–130.
11. Витвицький В. Ходіння по муках / В.Витвицький // Там само. – С. 224–227.
12. Витвицький В. Цінне музичне видання / В. Витвицький // Там само. – С. 358–359.
13. Лехник Л. Василь Витвицький – митець і вчений : переднє слово / Л. Лехник // Витвицький В. Музикознавчі праці : публіцистика... – С. 8–18.

В статтє рассматриваются труды и рецензии В.Витвицкого об украинском хоровом искусстве. Отмечаются взгляды музыковеда на его историческое развитие, вершинные достижения, региональные особенности и др. Подчеркивается социально-политический фактор, имеющий место в достоянии В.Витвицкого на эту тему.

Ключевые слова: музыковед, хор, хоровое творчество, культура, искусство.

V.Vytyvtskyi's works and reviews of Ukrainian choral art are analyzed in the article. His views on its historical development, hight achievements and regional peculiarities are mentioned. The author of article stresses social and political factors in V.Vytyvtskyi's works of this problem.

Key words: musical scientist, choir, choral singing, culture, art.

УДК 78.071.2
ББК 85.315.32

Уляна Молчко

БОГДАН ШАРКО – ПОДВИЖНИК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЗАХІДНОЇ ДІАСПОРИ (до 90-річчя від дня народження)

У статті висвітлюється творчо-виконавська, культурно-громадська, музично-критична діяльність відомого українського бандуриста й співака, який усе своє життя пропагує українську музику в еміграційному мистецькому просторі. Введено до наукового обігу та проаналізовано публіцистичну й епістолярну спадщину Б.Шарка.

Ключові слова: співак-бандурист, українське зарубіжжя, статті, концертні програми, листування, рукописи, архіви.

Упродовж довготривалого часу, не маючи власної державності, Україна постійно зазнавала великих утрат культурно-мистецьких цінностей, які творили її письменники, актори, художники, музиканти. З приходом на початку ХХ сторіччя страшної тоталітарної системи, котра зумовила масову еміграцію українців за кордон, розпочався якісно новий етап функціонування національної культури в інонаціональному середовищі. Адаптуючись у чужинській

культури, діяльність української діаспори набуває системного значення та впевнено впливається до розвитку світового культурного процесу. “Історію української діаспори, результативну діяльність створених нею в чужомовному оточенні численних наукових, освітніх, релігійних, молодіжних організацій та інституцій із чітко окресленою національно-патріотичною ознакою, – як зазначає С.Лазебник, – феномен незнищенності українського духу поза межами своєї Батьківщини нинішнє покоління українських дослідників має можливість вивчати не лише з архівних документів, книжкових чи періодичних видань, а й безпосередньо, з біографій сучасників – найактивніших, найвідоміших, найнебайдужіших представників розсіяного світами українського квіту” [7, с.190]. Саме до таких мистців належить співак-бандурист, культурно-просвітницький діяч Богдан Шарко.

Поглиблення міждержавних контактів незалежної України з країнами, у яких живуть співвітчизники, дало значний поштовх до вивчення та визначення вкладу їх у розвиток світової культури. Власне, у цей час до нас доходять лаконічні відомості про зазначеного мистця в збірнику “Українці в світі” [1, с.277], Малій українській музичній енциклопедії за редакцією О.Залеського [18], у низці газетних публікацій, в опублікованих листах співака Й.Гошуляка [4]. Вклад Б.Шарка в розвиток бандурного мистецтва українського зарубіжжя широко висвітлений у наукових працях Віолетти Дутчак [5; 6].

Мета статті – вияскравити окремі віхи суспільно-громадської та творчої діяльності Б.Шарка в Німеччині, проаналізувати його критично-публіцистичну діяльність й епістолярій.

Богдан Шарко походить із давньої галицької священичої родини¹. У силу складних суспільно-політичних обставин він емігрує до Німеччини, де на початку 50-х років здобув у мистецькому житті високе ім'я співака-бандуриста “теплим тембром свого голосу і вдалою інтерпретацією козацьких дум та історичних пісень” [14]. Він виступає з концертами в Німеччині, Австрії, Франції, Бельгії, Голландії, Люксембурзі, Великобританії, Італії, де постійно пропагує українське мистецтво на найвищому рівні.

Богдан Шарко розгорнув широку виконавську діяльність у Мюнхені, місті з високими культурними традиціями. У той час мистецьке життя цього краю творили українські співаки Орест Руснак, Клим Чічка-Андрієнко, Іванна Синенька-Іваницька, Ірина Маланюк, Оксана Сов'як, Олег Євсевський, піаністка Галина Коваль, композитори Євген Цимбалістий, Остап Бибкевич, скульптор Григорій Крук, художник Ігор Курдюк та багато інших. Свою значну частку до утвердження національної культури за кордоном мистець доклав низкою досягнень – участь у Міжнародному форумі музикантів у Шварцвальді в 1961 році, де здобуто титул “мейстерзінгер” і почесну грамоту, вагомими стали й відзнака Міжнародного конкурсу “Швабінгервохе” (1971) і клубу патріциїв-традиціоналістів “Альтмонахія”, відзначення як “віртуоза-бандуриста” (“Мюнхен Меркур”, 24 липня 1971 року). Творчість співака-бандуриста з великим успіхом приймали на концертах і фестивалях баварського радіо, фольклорному концерті в Страсбурзі, мистецьких акціях мюнхенського клубу “Катакомба”. Югославська радіостанція Бая Лука здійснила запис українських історичних пісень у його виконанні.

¹ Народився 31 жовтня 1920 року в с. Вікторів Галицького району Станіславського повіту (нині Івано-Франківська область). Любов до музики передалася юнакові від батька, отця Ярослава, відомого в околиці тенора-соліста, матері Ірини, яка грала на фортепіано, а також від дідуся по материній лінії, котрий музикував на цитрі. Музичну освіту здобуває у філії Станіславського Музичного інституту ім. М.Лисенка у викладача Стефанії Мішкевич-Крижанівської (фортепіано) та Івана Недільського (теорія музики), а згодом у музичному училищі, де розпочинає професійно займатися вокалом у педагога Івана Борусевича. У 1938 році вивчає право у Львові, у 1942 році вступив на студії лісівництва. Будучи добровольцем дивізії “Галичина”, Б.Шарко організовує у своїй сотні вояцький секстет, де мистець здійснював акомпанемент (1944). У липні 1945 року потрапляє до табору переміщених осіб в Аугсбургу (Баварія). Бажання навчатися вокалу взяло верх і молодий хлопець продовжує розпочаті студії на батьківщині в Мюнхені в класі камерної співачки з Ляйпцігу Ельзи Цайдлер (1946–1947 рр.). Власне вона вишколила його на співака-баритона. Здобуваючи правничо-економічні студії в Українському вільному університеті, Богдан поєднує навчання в консерваторії Штрауса. З 1951 року він захопився бандурою й переймає досвід гри на старовинному українському інструменті в колишнього члена капели бандуристів ім. Т.Шевченка Івана Рябчуненка.

Вагомий внесок Б.Шарка в розвиток бандурного мистецтва в діаспорі відзначено в наукових працях кандидата мистецтвознавства Віолетти Дутчак [5, с.483–490]. “На всіх концертних виступах, – як наголошує вчена, – Богдан Шарко підкреслював своє українське походження та традиційний національний інструментарій. Адже, за його (Б.Шарка. – У.М.) власними спогадами, для німецькомовної публіки він обов’язково розповідав про бандуру, її історію, відповідний репертуар, оскільки інструмент часто порівнювали з російською балалайкою.

З 1971 р. Богдан Шарко виступає з хроматичними інструментами: бандурою з перемикачами англійського майстра Василя Гляда та чернігівською хроматичною бандурою, отриманою з України. Його репертуар охоплює найрізноманітніші українські народні пісні й думи. Найбільшу перевагу він надає історичним та лірико-драматичним пісням, релігійним кантам” [6, с. 115].

Пропагуючи українське та зарубіжне вокальне мистецтво, Богдан Шарко здійснив запис двох короткограючих платівок: “Пісні при бандурі”, куди ввійшли “Встає хмара з-за лиману”, “Дума про Морозенка”, “Повій, вітре, на Україну”, “Чорний кольор”, та “Українські релігійні пісні” (у супроводі органу), на якій звучать “Кант про почаївську Божу матір”, великодній ірмос “Плотюю уснув”, “Молитва” з опери С.Гулака-Артемівського “Запорожець за Дунаєм”.

Серед об’ємистої творчо-виконавської та громадської діяльності (плідно працює в організаціях “Український християнський рух”, “Товариство за патріархальний устрій УГКЦ”, “Братство колишніх вояків І дивізії УНА в Німеччині” та інших) цікавою для нас є його музично-критична праця як кореспондента періодичних видань “Шлях перемоги”, “Християнський голос”, “Бандура”, “Вісті”, “Новий шлях”, “Українське слово”, “Америка”, “Свобода”. Публікації Б.Шарка на мистецькі теми становлять цікавий і пізнавально-виховний пласт української музичної критики, яка, за окресленням Олени Зінькевич і Юрія Чекана, спрямована, “в першу чергу, на події поточного музичного життя, нові явища (твори, на прем’єрні виконання тощо), нагальні питання музичної дійсності” [8, с.12]. Наявність інформативного матеріалу в його статтях охоплює всі типи критичних творів – художньо-публіцистичний, інформаційний, аналітичний.

До художньо-публіцистичного типу належать портретні нариси, які присвячені сторінкам життя і творчості видатних постатей національної культури: Іванни Синенької-Іваницької, Ярослава Барнича, Аристида Вирста, Андрія Гнатишина, Остапа Бобикевича. Серед цього переліку привертає увагу біографічна стаття про відому українську співачку Іванну Синеньку-Іваницьку. Автор, подаючи детально творчий шлях артистки, багатий її вокальний репертуар, відзначає плідну співпрацю з композитором Нестором Нижанківським. Б.Шарко торкається й маловідомих фактів із життя концертмейстера-піаніста. Цікаво довідатися, що власне з ним вона дає свій перший концерт у Празі 1927 року, а також за його порукою “меценат українського мистецтва Митрополит Андрей Шептицький призначає їй стипендію на вокальні студії в Міляно, де вона удосконалює свій голос у співачки Келіни де Рів альта” [23]. У публікації маестро подає життєпис Іванни Синенької-Іваницької через призму особистих вражень від спілкування із співачкою. Він пише: “На Вас спочиває доброзичливий погляд голубих очей з-під довгих вій і ласкава усмішка. Пані Іванна розказує, згадує і переноситься в минуле. Оповідає про концерти, організовані з ремени УНО в Берліні, про камерний вечір у мешканні гетьмана П.Скоропадського, про поворот до стуженої Галичини у 1943 році та концерт під зарядом Музичного Інституту ім. М.Лисенка... Понад усім снується притаєний чар пісні” [23].

Аналітичний тип критики представлений у музично-публіцистичній творчості Богдана Шарка статтями-рецензіями, у яких висвітлює появу нових мистецьких видань. Так, у публікації “Іра Маланюк: “Голос серця” він знайомить читачів на сторінках часопису “Америка” з книгою споминів співачки. Автор окреслює структуру книги, характеризує її легкий літературний стиль викладу. Ця рецензія ознайомлює читачів із періодами творчого становлення вокалістки, тріумфальним злетом артистки на світових сценах. Б.Шарко натхненно наголошує на її патріотичних роздумах про незалежну Україну: “Щойно в 1991 році Україна звільнилася з обіймів Москви й заскочений цим світ, – як зазначає співачка, – побачив нову державу, більшу від Франції із 50-мільйонним населенням” [22]. На початку 90-х Ірина Маланюк відвідала з концертами Західну Україну, де виступала на сцені Львівського оперного театру опери та балету ім. С.Крушельницької. За великий внесок у розвиток національного мистецтва їй присвоїли

звання Почесного Професора Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка у Львові (1998). Підсумовуючи публікацію, Б.Шарко наголошує, що “у своїх споминах вона (Ірина Маланюк. – У.М.) часто згадує, як їй завжди доводилося боронити свою приналежність до “пригніченого” українського народу. За це належить їй наша найбільша глибока пошана, що у похмиллі слави вона не згубила своєї національної ідентичності. Книжка Іри Маланюк є нашою візитною картою перед чужинцями” [22].

Серед аналітичних мистецьких статей, що вийшли друком у газеті “Християнський голос”, вирізняється публікація “Галицькі священики – композитори і цитристи ХІХ сторіччя”, яка за жанром належить до оглядів творчості видатних діячів краю. Б.Шарко підкреслює, що “початки української професійної музики у Галичині у 19 ст. дали переважно греко-католицькі священики. (...) Вони старалися в добу “весни народів” та створення “Головної Руської Ради” 1948 р. розбудити приспану національну свідомість русинів та навчити їх шанувати рідну мову в пісні, до якої з презирством ставилися зарозумілі польські шовіністи” [21]. Автор пригадує українцям, котрі опинилися на чужині, мистецькі здобутки наших музичних піонерів: о. Юліана Добриловського, о. Олексія Заклинського, о. Петра Любовича, о. Йосифа Вітошинського, о. Порфирія Бажанського, о. Олександра Духновича, о. Івана Кипріяна, о. Йосипа Кишакевича, о. Максима Копка, о. Віктора Матюка, о. Михайла Вербицького, о. Остапа Нижанківського, а також цитристів – Юрія Федьковича, о. Сидора Воробкевича, о. Миколу Кумановського, Дмитра Андрейка, о. Зенона Кириловича.

Упродовж усього життя Б.Шарко активно реагує на нові нотні видання. Так, до його сучасних інформативних публікацій належить відгук на посібник із педагогічного репертуару “Остап Бобикевич. Вокальні твори на вірші Тараса Шевченка” [19]. Тут автор наголошує на великій, багаторічній пошуковій праці редактора-упорядника Уляни Молчко, яка збирала й опублікувала повну добірку шевченкіани композитора, а також у вступній статті детально подала виконавсько-інтерпретаційні поради музикантам.

Статті Б.Шарка відзначаються доброю українською мовою та доступним, вільним розгортанням авторської думки. Власне тому його публікації легко читаються й виконують пізнавально-виховну функцію.

Богдан Шарко – людина-патріот, який постійно вболіває за рівень розвитку національної культури в іншомовному оточенні. Багатим джерелознавчим матеріалом є листування співака з відомими діячами української діаспори: Й.Гошуляком (Канада), П.Масенком (США), М.Скала-Старицьким (Франція), В.Луцівим (Великобританія) та іншими. Зупиняючись на листах до Й.Гошуляка [4], потрібно відзначити дружлюбний тон спілкування, що демонструє їх високі людські якості, а також є прикладом духовної культури, взірцем мистецької близькості обох музикантів. У цій переписці висвітлюються сторінки життя, досвід, світогляд, естетичні смаки й інтереси авторів. Зазначені приватні листи можна зарахувати до поширеного типу епістолярного жанру – дружні послання. Вивчаючи їх, сучасники знайомляться з нелегким шляхом музикантів в іноетнічному середовищі та проблемами загальної культури слухачів. Так, в одному з них Б.Шарко ділиться думками з приводу мистецького рівня співвітчизників. Він пише: “Українці – народ музично обдарований, але тому, що не мав власної держави, музично ще замало культивованій у порівнянні до його природних музичних даних. Українці люблять коломийки і не роблять зусиль, щоб ушляхетнити свій слух класикою, для якої, крім музичної емоції, треба ще так званого “музикального інтелекту”, розуміння музичних форм” [4, с.296]. У листуванні ми знаходимо багато висловлених думок мистця-громадянина з приводу концертного турне Й.Гошуляка в тоді ще радянську Україну. Засуджуючи мистців Торонто, Б.Шарко вказує на важливість нової поїздки на Батьківщину на початку 90-х, адже “цим Ти, при модній тепер політиці після того, як десять років тому Ти виступав на Україні, підтримав би “дозрілу” українську політичну думку, роблячи рекламу еміграційному мистецтву. Покажи членам Народного руху України, як ми тут культурно працюємо, чим засоромиш дурнів, які Тебе роками кривдили. І себе тим самим реабілітуєш, бо те, що вони тепер роблять, Ти почав десять років тому” [4, с.310].

У переписці з Павлом Маценком мистець активно обговорює еміграційне концертне життя, вихід у світ тогочасної музикознавчої літератури, часописів [16]. Так, у листі від 31 травня 1973 р. до Б.Шарка знаний теоретик пише про свої творчі контакти з українським

композитором у Канаді Ю.Фіялою, а в іншому (від 18 жовтня 1974 р.) жваво ділиться враженнями від музичної імпрези, що відбулася під час II конгресу Комітету українців Канади. “У Вінніпезі відбувся II конгрес Комітету українців Канади. Був успішним і діловим. Для відзначення його і з нагоди 100-річчя Вінніпегу проведові КУК пощастило мати перший раз концерт симфонічних творів українських композиторів у виконанні місцевої оркестри. Виконали твори М.Лисенка, Ю.Фіяли, Л.Ревуцького і навіть та оркестра повинна була заграти національний гімн. Цього ніколи не було б, коли не помогло матеріально місто” [16].

Листуючись із Мирославом Скала-Старицьким, Б.Шарко піднімає питання про створення на чужині українського синтетичного театру в усіх краях поселення наших людей. Роздумуючи над цією ідеєю, співак висловлює думку, що “можливості у нас є, тільки нема кому за це діло братися на місцях. У Франції найменше матеріальних можливостей. Натомість, якщо б ішло про мистецькі сили, особливо молоді, народжені на чужині, то останніми роками, від коли я

почав працювати з цією молоддю, талантів багато. Я роблю що можу, але для діяння театру треба багато грошей, яких я особисто не маю аж стільки, щоб відважитися організувати театр. На це може собі дозволити тільки громада” [17].

Довгі роки творчої співпраці поєднували Богдана Шарка з композитором Остапом Бобикевичем (1889–1970). До репертуару мистця увійшли майже всі твори для баритона зазначеного музичного діяча. Композитор часто виступав як акомпаніатор Б.Шарка на різноманітних імпрезах, про що свідчить концертна світлина, надіслана авторці статті, де співак надписує: “Мангайм, жовтень 1967 рік, при фортепіані О.Бобикевич”. Глибоко співпереживаючи за долю нотних рукописів творця національної культури, відомий бандурист-баритон береться до впорядкування спадщини композитора. Він створює “Каталог творів Остапа Бобикевича” [24], який нині є єдиним джерелом для вивчення творчості мистця. Після смерті О.Бобикевича Б.Шарко, дбаючи про гідне збереження його манускриптів, займається передачею їх українським архівам. Так, вокальні, хорові, інструментальні речі, а це понад 120–130 творів, він надсилає до Музею-архіву Українського католицького університету ім. Патріарха Сліпого в Римі, а також до Українського Канадського Архіву в Едмонтоні, Музею-архіву Бібліотеки ім. Т.Шевченка в Лондоні. За часів незалежної України визначний культурно-мистецький діяч налагоджує зв'язки з Музично-меморіальним музеєм Соломії Крушельницької у Львові, куди передає рукописи композитора, що залишилися у власній нотозбірні. Задля увіковічнення та популяризації імені О.Бобикевича він публікує низку статей у різних світових часописах, ставши першим його біографом [25–28]. З 2003 року, за рекомендацією сина композитора Євгена Бобикевича, авторка дослідження мала унікальну нагоду з допомогою листування зв'язатися з Б.Шарком, який досконало володів інформацією щодо рукописів О.Бобикевича. Упродовж шести років він ретельно допомагав повернути твори мистця на рідну землю, що дало змогу видати 2007 р. збірник “Остап Бобикевич. Вокальні твори на вірші Тараса Шевченка”, а 2009 р. до 120-річчя від дня народження композитора – “Остап Бобикевич. Фортепіанні твори”. Готуються до впорядкування та опублікування хорові твори, які Б.Шарко допоміг отримати з нотозбірні піаністки-педагога Калини Чічки-Андрієнко. Так співак-бандурист жертвовно спричинився до відродження композиторської спадщини О.Бобикевича.

Творчо-виконавська, культурно-просвітницька, суспільно-громадська діяльність визначного бандуриста Богдана Шарка є прикладом самовідданого служіння національному мистецтву. Музичні статті, епістолярій співака відображають складний процес розвитку нашої культури в інонаціональному середовищі та заслуговують на широке впровадження їх у сучасний український музикознавчий і культурологічний обіг.

1. Богдан Шарко – бандурист високого класу // Українці в світі. – К. ; Мельбурн : Фортуна, 1995. – С. 277.
2. Бачинський М. Граючи на найбільш народному інструменті, Богдан Шарко торкається потаємних струн української душі. З відвертістю про сокровенне / М. Бачинський // Жива вода. – 2008. – № 12. – Грудень. – С. 7; 15.
3. В. С. Вечір пісень Богдана Шарка / В. С. // Шлях перемоги. – 1975. – Ч. 7.
4. Гошуляк Й. Г. Й свого не цурайтесь : спогади, листування, матеріали / Й. Г. Гошуляк. – Львів : Каменяр, 1995. – 590 с.
5. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ ст. Специфіка збереження національної ідентичності / В. Дутчак // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті : зб. доп. – Львів : Сполом, 2006. – С. 483–490.
6. Дутчак В. Богдан Шарко – співак-бандурист українського зарубіжжя / В. Дутчак // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2007. – Вип. 10–11. – С. 112–127.
7. Зарубіжні українці / [С. Лазебник (кер. авт. кол.), Л. Лещенко, Ю. Макар та ін.]. – К. : Вид-во “Україна”. – 1991. – 252 с.
8. Зінкевич О. С. Музична критика: теорія та методика : навчальний посібник / Олена Зінкевич, Юрій Чекан. – Чернівці : Книги–ХХІ, 2007. – 424 с.
9. Калиновська В. Перша руска музична школа / В. Калиновська // Західний кур’єр. – 2002. – 7 листопада. – С. 5.
10. Ковальчук В. Про нас його бандура розповідає світові / В. Ковальчук // Західний кур’єр. – 2003. – 6 листопада. – С. 22.
11. Копиця М. Д. Епістологія в лабіринтах музичної історії : монографія. До 100-річчя Національної музичної академії України / Маріанна Копиця. – К. : Автограф, 2008. – 528 с. : іл.
12. Костюк О. Богдан Шарко – співак, бандурист / О. Костюк // Вісті. – 1970. – Ч. 3 (34). – Вересень. – С. 13.
13. Кузь Б. Вечір української пісні в Домі зустрічі в Мюнхені / Б. Кузь // Екран (Америка). – 1981.
14. Кузь Б. 35-річний ювілей мистця / Б. Кузь // Свобода (США). – 1987. – 5 серпня.
15. Леник В. Ювілей заслуженого громадянина / В. Леник // Християнський голос. – 2000. – Січень.
16. Лист Павла Маценка до Богдана Шарка від 31 травня 1973 року та від 18 жовтня 1974 року [Машинопис]. – Джерело надходження : Б. Шарко. – Мюнхен, 2005.
17. Лист Мирослава Скала-Старицького до Богдана Шарка від 29 червня 1960 року та від 12 липня 1965 року [Машинопис]. – Джерело надходження : Б. Шарко. – Мюнхен, 2005.
18. Мала українська музична енциклопедія / [упоряд. О. Залеський]. – Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1971. – С. 121.
19. Шарко Б. Альбом вокальних творів О. Бобикевича на вірші Шевченка / Б. Шарко // Свобода (США). – 2007. – 6 липня.
20. Шарко Б. Від наймолодших літ сварився за руські справи / Б. Шарко // Гомін волі. – 2003. – 15 березня.
21. Шарко Б. Галицькі священики – композитори і цитристи ХІХ сторіччя / Б. Шарко // Християнський голос. – 2005. – Ч. 18 (2686). – Вересень. – С. 5.
22. Шарко Б. Іра Маланюк: “Голос серця” / Б. Шарко // Америка. – 2000. – 18 листопада. – С. 20–21.
23. Шарко Б. Іванна Синенька-Іваницька. – лірично-драматичне сопрано / Б. Шарко // Вісті. – 1970. – Ч. 3 (34). – С. 14–15.
24. Шарко Б. Каталог музичних творів Остапа Бобикевича [Машинопис] / Б. Шарко. – Мюнхен, 1970. – 8 с.
25. Шарко Б. Композитор Остап Бобикевич / Б. Шарко // Новий шлях. – 1996. – Ч. 1–2. – 6–13 січня.
26. Шарко Б. Композитор Остап Бобикевич / Б. Шарко // Українське слово. – 1995. – 26 листопада.
27. Шарко Б. Композитор Остап Бобикевич (1889–1970) / Б. Шарко // Бандура. – 1992. – Ч. 39–40.
28. Шарко Б. Композитор Остап Бобикевич / Б. Шарко // Стрийський повіт. – 2004. – 24 лютого.
29. Шкандрій Б. Маестро Б. Шарко в Лідсі / Б. Шкандрій // Українська думка (Лондон). – 1975. – 17 лютого.

В статті освещается творческая, исполнительская, общественная, музыкально-критическая деятельность известного украинского бандуриста и певца, который всю свою жизнь пропагандирует украинскую музыку в эмиграционном культурном пространстве. Введено в научное обращение и проанализировано публицистическое и эпистолярное наследие Б.Шарко.

Ключевые слова: *певец-бандурист, украинская диаспора, концертные программы, статьи, переписка, рукопись, архивы.*

Creatively performance, in a civilized manner public, musically critical activity of the known Ukrainian bandura-player which whisker the life propagandizes Ukrainian music in emigrant artistic space lights up in the article.

Key words: *singer-bandura-player, Ukrainian foreignness, concerto programs, articles, correspondences, manuscripts, archives.*